

фізика, ботаніка, географія, хімія, мова та ін. Для ефективного використання ІКТ як викладачі, так і студенти мають бути підготовленими. Тому сьогодні важливим завданням є розробка дидактичного забезпечення навчального процесу, якщо є сучасні технічні засоби. Ефективність навчального процесу має підвищуватися шляхом застосування ІКТ на таких етапах навчання, які не досить ефективні за їх традиційної організації, або в ситуаціях, коли навчальний матеріал не дозволяє повною мірою використовувати традиційні методики, або у випадках, коли навчання з використанням традиційних форм, методів і засобів є недостатньо продуктивним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бушок Г. Особливості навчання й екзамену із загальної фізики // Фізика та астрономія в школі. – 2000. – № 2. – С. 13–15.
2. Воскресенская К.В. О роли ситуаций при обучении взрослых устной речи // Некоторые вопросы филологии и методики преподавания иностранных языков. – М., 1964. – С. 142–148.
3. Клобукова Л.П. Российская государственная система уровней владения русским языком как иностранным в контексте европейских образовательных стандартов и текстов // Материалы IX Конгресса МАПРЯЛ Братислава. Доклады и сообщения российских учёных. – М., 1999. – С. 216–230.
4. Національна доктрина розвитку освіти. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=education/higher>.
5. Скалкин В.Л. Основы обучения устной иноязычной речи. – М.: Русский язык, 1981. – 248 с.

УДК 378

Люріна Т.І.

ВИКОРИСТАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ

У статті висвітлюються деякі міркування щодо використання традиційних та інноваційних технологій навчання у процесі професійної підготовки педагогів в умовах педагогічного університету, зумовлені процесами трансформації у вищій школі, демократизацією освітньої діяльності.

В статье освещаются некоторые соображения относительно использования традиционных и инновационных технологий обучения в процессе профессиональной подготовки педагогов в условиях педагогического университета, обусловленные процессами трансформации в высшей школе, демократизацией образовательной деятельности.

Розвиток освіти, модернізація, рух України до європейського освітнього простору потребують наукових обґрунтувань застосування традиційних та інноваційних технологій навчання у процесі професійної підготовки педагогів в умовах запровадження кредитно-модульної системи, моніторингу якості вищої освіти.

Приєднання України до Болонського процесу, тобто до загальноєвропейського освітнього простору, – це нагальна внутрішня потреба, зумовлена запитами ринку праці та загальносвітовими тенденціями розвитку освіти. Освіта України має значний досвід підготовки фахівців, вагомі досягнення в методичному забезпеченні навчального процесу.

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті наголошено на необхідності забезпечення високої якості, конкурентоспроможності сучасних фахівців на ринку праці, оскільки на часі – запит на нового управлінця, який би здійснював керівництво, запроваджував і творчо розвивав нові ідеї, напрями, форми освітньої діяльності. Професійна підготовка менеджерів є досить новою для вітчизняної педагогіки, а отже, актуалізується питання інноваційного психолого-педагогічного забезпечення процесу підготовки майбутнього педагога як майбутнього менеджера освіти на засадах акмеологічного підходу.

Вивчення наукових джерел із проблеми дослідження свідчить про те, що формування управлінських умінь майбутнього вчителя в позанавчальній діяльності набувало актуальності в різні періоди розвитку соціального та економічного життя суспільства.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що деяким аспектам проблеми підготовки майбутніх фахівців до управлінської діяльності, зокрема формування в них організаторських і управлінських умінь, присвятили праці Г.С. Данилова [1; 4], В.О. Радкевич [11], А.В. Шегда [12] та інші.

Дотична до нашого дослідження проблема формування професійних якостей педагога розглядалась у працях деяких науковців, зокрема Б.С. Кобзаря, М.Г. Тайчинова [5], Б.Д. Красовського [6], Н.В. Кузьміної [8], С.Д. Максименка [9] та інших.

Мета статті полягає у висвітленні деяких міркувань на основі дослідження психолого-педагогічних умов підготовки майбутнього педагога на засадах акмеологічного підходу в умовах педагогічного університету.

Розглянемо деякі аспекти професійної підготовки майбутнього вчителя до управлінської діяльності в навчальній та позанавчальній діяльності.

На сьогодні все зрозумілішим стає той факт, що не тільки теоретичні знання, а їх сукупність із практичними вміннями і навичками, переконаннями є найважливішим показником всебічно підготовленого фахівця. Важливим компонентом професійної підготовки сучасного педагога-лідера є формування в нього особистісних умінь і навичок, пов'язаних із новими мотиваціями, організацією власної діяльності, створенням позитивної атмосфери колективу і вмінням працювати в ньому, здатністю ефективно діяти в умовах невизначеності та робити свідомі рішення кроки. Кожен педагог повинен уміти прогнозувати перебіг і результати роботи, планувати, організовувати різноманітні форми власної та учнівської діяльності; коригувати її за результатами контролю та аналізу; співпрацювати з колегами, керівництвом, батьками учнів, громадськістю, спрямовувати в певному напрямі роботу школярів і

працювати над їх всебічним розвитком, забезпечуючи планомірне формування необхідних якостей у школярів і враховуючи їх індивідуально-психологічні особливості. Необхідно посилити увагу до підготовки майбутнього вчителя в галузі управлінської діяльності, до оволодіння ним організаційними, прогностичними, коригуючими та іншими управлінськими вміннями.

Професійна підготовка майбутнього педагога до управлінської діяльності в умовах педагогічного університету на засадах акмеологічного підходу полягає в уміло організованій позанавчальній роботі, яка дає студентам великі можливості для самопізнання, самовираження, самоствердження; розвитку талантів, здібностей, інтересів (включаючи інтерес до управлінської діяльності); збагачення культурного, інтелектуального потенціалу; засвоєння системи норм, зразків поведінки і цінностей. Завдяки цьому здійснюється розширення професійного кругозору, формування вмінь і навичок, закріплення знань студентів. Саме в позанавчальній діяльності розвивається здатність до управлінської діяльності – поєднання особистого досвіду, інтуїції, імпровізації, професійних знань, умінь і навичок.

Досвід засвідчує, що процес формування та розвитку управлінських умінь не відбувається сам по собі, а передбачає розробку та реалізацію спеціальної програми в навчально-виховному процесі. При цьому зміст досліджуваного матеріалу та позанавчальна діяльність повинні відбивати закономірності, структуру, логіку та специфіку процесу формування управлінських умінь.

Професійна підготовка майбутнього педагога до управлінської діяльності буде ефективною за умов оновлення змісту навчальних дисциплін; педагогічно доцільного відбору форм, методів і засобів навчально-пізнавальної діяльності; особистісно орієнтованого підходу до професійної підготовки майбутнього педагога до управлінської діяльності; упровадження спроектованої моделі професійної підготовки майбутнього вчителя до управлінської діяльності; методичного забезпечення означеної діяльності студентів.

Одним із прикладів дослідження проблеми формування в особистості вмінь і навичок організації та управління, розвитку здібностей до керівництва та лідерства в контексті виховання є діяльність А.С. Макаренка – великого теоретика й практика вітчизняної педагогічної науки. На його думку, організаційські та управлінські знання не можна передати у вигляді інструкцій. Слід створювати спеціальну практику, використовувати певні тренування: “Немає більш діалектичної науки, ніж педагогіка. І створення потрібного типу поведінки – це насамперед питання досвіду, звички, тривалих вправ у тому, що нам потрібно...” [10, 33].

Саме А.С. Макаренко найбільш повно розробив ідею колективного виховання та реалізував її у своїй роботі. Він уважав, що зміст виховної діяльності полягає в організації колективу та реальних цільових прагнень людини разом із колективом. Також ним було вперше теоретично обґрунтовано модель дитячого колективу, який

складався з первинних колективів й органів самоврядування. Він був переконаний, що “робота органів самоврядування тільки в тому випадку буде актуальною і важливою, якщо все життя виховного закладу так побудовано, що завмирання діяльності того чи іншого органу відразу відбивається на роботі закладу і сприймається колективом як вада” [10, 52]. Погляди, висновки та методичні настанови А.С. Макаренка стали основою для подальшого розвитку нових уявлень про виховання, зокрема самоврядування й підготовку особистості до самостійної управлінської діяльності. Щодо управлінської підготовки, то він уважав, що “кожен вихованець повинен пройти не тільки через робочі зусилля, але й через зусилля організатора і господаря” [10, 71]. Ця думка є актуальною, її потрібно враховувати у процесі дослідження проблеми.

Певну орієнтацію в досліджуваній проблемі нам дало творче осмислення ідей С.Й. Гессена, який уважав, що вміння і навички організаційської й управлінської діяльності можна набути під час реальної практичної роботи за межами навчального закладу, а не лише шляхом організації самоврядування [3].

Зазначимо, що виховання – це процес цілеспрямованого та планомірного формування й розвитку світогляду, переконань і почуттів, волі та характеру, потреб і здібностей, моральних, трудових, естетичних і фізичних якостей людини, характерних рис особистості; формування духовності, культури та фізичних сил особистості; її підготовка до життя, активної участі у трудовій діяльності.

У новій філософії освіти учень (студент) є соціокультурною індивідуальністю, яка постійно розвивається разом із соціокультурним простором. Студент (учень) – це результат і процес розвитку соціокультурної системи. Тому головною особливістю сучасного педагогічного мислення є не лише прийняття певних положень та ідей, а й насамперед конструювання на їхній основі цілісних освітніх моделей, які відображають єдину систему як суспільних, так і суто психолого-педагогічних поглядів і переконань.

Однією з передумов вирішення надзвичайно важливого й складного завдання формування нової генерації педагогів-лідерів на засадах акмеологічного підходу є підвищення рівня психологічної культури, зокрема шляхом покращання їх психолого-педагогічної підготовки. Для підготовки майбутнього педагога як управлінця необхідно значну увагу приділяти не тільки формуванню його загальнолюдської культури, але й політичної, правової, естетичної, культури спілкування. “Оскільки центром тяжіння стає учень (студент), то важливою функцією вчителя (викладача) є вміння сприяти йому в ефективному й творчому освоєнні інформації, в її критичному осмисленні. Слід наголосити, що за умови застосування найсучасніших комп’ютерних систем, високих телекомунікаційних технологій, які, поза всякими сумнівами, стимулюють ефективність навчального процесу, усе ж ніщо й ніхто не в змозі повністю витіснити й замінити мистецтво

безпосереднього емпатичного педагогічного діалогу “вчитель – учень”. Тому особливо важливою є підготовка високопрофесійних педагогічних та науково-педагогічних працівників, які відповідають інтеграційному критерію “педагогічна майстерність + мистецтво комунікації + новітні технології” [7, 525].

Серед ефективних шляхів удосконалення змісту і форм підготовки майбутніх фахівців на засадах акмеологічного підходу виділяємо вивчення зарубіжного досвіду; правильну організацію режиму дня та навчальної діяльності студента; високий рівень індивідуальних особливостей викладача, організаційні вміння, володіння ефективними методами викладання; активне заняття, де учасники залучаються до єдиного процесу здобуття та засвоєння знань ще до безпосереднього спілкування з викладачем в аудиторії. Кардинальну роль у розвитку окремих якостей особистості відіграє активне навчання, яке поєднує технологічність у навчально-виховному процесі, стимулює пізнавальну діяльність і комунікативну активність, спонукає студентів до самостійного складання задач, здобуття знань [11].

Для ефективної підготовки майбутніх учителів на засадах акмеологічного підходу необхідно створити комплекс інституціональних і методичних умов для конструювання інтенсивно-ігрових і рефлексивно-тренінгових навчальних ситуацій у вигляді навчально-методичного комплексу, який має складатись з навчальних програм та навчально-методичних посібників [1].

Практика засвідчує, що підготовка професійної особистості відбувається ефективніше, якщо містить інтенсивні, активні методи: ділові ігри, творчі дискусії, тренінги тощо. Активні методи навчання – це форми роботи зі студентами, які привчають їх до творчого самостійного мислення, розвивають навички орієнтації в різних ситуаціях, пов’язаних зі складністю і динамічністю виробничих обставин, а також до закріплення вмінь швидко проаналізувати, установити оргдіагноз і проектувати систему управління [9]. Наприклад, соціально-психологічний тренінг спілкування як форма організації групової діяльності значно впливає на учасників та психологічний клімат у колективі і допомагає керівникові групи глибше розуміти особистості вихованців та суть їх взаємин, що сприяє особистісному й професійному вдосконаленню [6].

Спираючись на науково-педагогічну літературу [1; 6; 9; 11], ми зробили висновок, що система психолого-педагогічних тренінгів сприяє професійному та особистісному становленню майбутнього вчителя, розвитку його загальної та професійної культури, допомагає залученню фахівця до системи неперервної освіти, здійснює самопізнання і професійне самовдосконалення, мотивуючи потребу в цьому.

Отже, процеси глибокої трансформації у вищій школі, демократизація освітянської діяльності породжує необхідність змін усіх компонентів і ланок освітнього процесу: методів і форм подання матеріалу, організації мисленнєвої діяльності, формування професійної свідомості, стилю взаємовідносин, формування нових позицій учителя й

учнів, змін у системі управління навчально-виховним процесом. Використання традиційних та інноваційних технологій навчання у процесі професійної підготовки педагогів на засадах акмеологічного підходу уможливило підвищення її продуктивності в оволодінні педагогічною майстерністю, мистецтвом комунікації, новітніми технологіями, спрямованими на досягнення найвищого рівня професіоналізму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акмеологія – наука XXI століття: Матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. / Ред. кол. З.Ф. Сіверс, Е.В. Белкіна, Г.С. Данилова та ін. – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2005. – 412 с.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. – К.: Либідь, 2003. – Кн. II: Особистісно орієнтований підхід: (Монографія). – 344 с.
3. Гессен С.И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию: Учебное пособие для вузов. – М.: Школа-пресс, 1995. – 448 с.
4. Данилова Г.С. Акмеологічна модель педагога в XXI столітті // Рідна школа. – 2007. – № 6. – С. 6–9.
5. Кобзар Б.С., Тайчинов М.Г. Личность и ее становление. – К.: Молодь, 1990. – 164 с.
6. Красовский Б.Д. Формирование организаторских умений как часть профессиональной подготовки студентов педагогических вузов: Дис. ... канд. пед. наук. – К., 1971. – 191 с.
7. Кремень В.Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. – К.: Грамота, 2007. – 576 с.
8. Кузьмина Н.В. Профессионализм деятельности преподавателя и мастера производственного обучения профтехучилища. – К.: Высшая школа, 1989. – 167 с.
9. Максименко С.Д. Професійне становлення молодого вчителя: Навч. посіб. для студентів пед. вузів / С.Д. Максименко, Т.Д. Щербан. – Ужгород: Закарпаття, 1998. – 105 с.
10. Путь к мастерству: Педагогическая система А.С. Макаренко – вожатому / Сост. Л. Убаров. – М.: Молодая гвардия, 1988. – 287 с.
11. Радкевич О., Стаценко В. Проблеми розробки “тренінгів” як однієї з форм навчання та контролю знань при підготовці менеджерів // Проблеми педагогічних технологій. Луцьк – Волинський інститут економіки та менеджменту. – 2001. – № 3. – С. 96–102.
12. Шегда А.В. Основы менеджмента: Учебн. пособие. – К.: Товариство “Знання”, КОО, 1998. – 512 с.
13. The leader of the future: new visions, strategies, and practices for the next era / Frances Hesselbein, Marshall Goldsmith, Richard Beckhard. – Jossey-Bass Publishers, San Francisco. – 1996. – 320 p.
14. <http://www.ednu.kiev.ua/index> u/html (Web-сайт “Освітянська мережа України”).
15. <http://www.kyiv-obl.gov.ua/osvita.html> (Web-сайт “Управління освітою”).

УДК 378.147

Майєр Н.В.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ САМОСТІЙНОГО ОВОЛОДІННЯ ФРАНКОМОВНИМ ДІЛОВИМ ПИСЕМНИМ СПІЛКУВАННЯМ МАЙБУТНІМИ ДОКУМЕНТОЗНАВЦЯМИ

У статті розглядаються психолого-педагогічні аспекти самостійної навчальної